

Teadaolevalt on seda kaarti Eestis säilinud vaid üks eksemplar (Tartu Ülikooli raamatukogus). Eestikeelseks teeb kaardi asjaolu, et lisaks saksakeelsetele toponüümidele on paralleelnimedena esitatud 231 eestikeelset toponüümi.

Vello Paatsile tuginedes teame, et Bornhaupti Läänemere kubermangude seinakaardid koos kirjeldusraamatuga on ostedud ka mitmele kihelkonnakoolile, kus need 1850. aastate II poolel maateaduse eestikeelsetel õpetamisel kasutatud leidsid.

Eestikeelsed seinakalendrid

Üldiselt kasutasid meie esiisad XIX sajandi lõpus maailmaga tutvumiseks siiski vene- või saksakeelseid kaarte.

Kui nüüd esitada küsimus, milal ilmus esimene eestikeelne seinakaart Eesti ala kohta, peame liikuma aega, mil eestlaste asuala ühendati ühtse valitsemise alla.

Esimeseks eestikeelseks Eesti seinakaardiks võib lugeda sõjaväe topograafia jaoskonna poolt 1919. aasta kevadel välja antud Eestimaa kaarti mõõtkavas 1:420 000.

Iseseisva Eesti esimesed seinakaardid tulidki valdavalt sõjaväe topograafidelt.

Koolikaarte koostasid veel Johannes Leopold Jürgens (1870–1937) ja Jakob Kents (1883–1947).

Jürgensi eestvedamisel ilmusid enamasti Eesti kaardid ja Kentsilt mitmeid maailma eri osasid (näiteks Aasia ning Balti riigid, samuti ka Skandinaavia) käsitlevad kaardid.

Enne II maailmasõda koostatud seinakaartidest oli kõige vääririkam kahtlemata August Tammekannu koostatud Eesti seinakaart 1934. aastast (1:200 000). See leidis rahvusvahelist tunnustust sõjaeelses Euroopas ning Välis-Eestis on ilmunud sellest ka taastrükk (1972 Rootsis, küll vähendusega). Selle kaardi järgi õpiti Eestit tundma ka veel pärast II maailmasõda kuni 1960. aastateni, mil kaartide kasutamine muutus väga palju rängemaks.

Kui Tammekannu kaart õppevahendite hulgas kadus, õpiti Tartu Ülikoolis aastaid Eestimaad käsitsi joonistatud kaardilt. Nüüdseks on Tammekannu kaart digitaliseeritud ja sellest on nüüd võimalik tel-

lida ka originaalsest kaardist tehtud taastrükke.

Nõukogude perioodil olid kooligeograafias küll seinakaardid kasutusel, kuid oma mõõtkavalt ja detailsuselt olid need väga lakoonilised.

Kuulus ju kogu kartograafiline info rangelt riikliku kontrolli alla. Eestikeelset maailma seinakaarti nõukogude perioodil teatavasti ei ilmunudki.

Esimene taasiseseisvunud Eestis valminud Eesti seinakaart ilmus 1995. aastal kaardifirmalt Regio mõõtkavas 1:300 000.

1997. aastal ilmunud 1:200 000 seinakaart, samuti Regiolt, pälvis aga juba rahvusvahelise tunnustuse ja maineka kaardiauhinna.

Võib öelda, et selle kaardiga oli seinakaartide osas jõutud jällegi tasemele, mida ei pea häbenema. Praegu saab valida mitme firma eri kujundusega seinakaartide vahel ning tänu arvutitehnika arengule on arvukalt valmistatud ka üksikkaarte.

TAAVI PAE

Tartu Ülikooli ökoloogia ja maateaduste instituudi teadur

Kevadine puhastus vihmaveerennidele

Vihmaveerennid kaitsevad hoonet ja seda ümbritsevat maapinda sadevete niiskuskahjustuste eest. Samas satub vihmaveerennidesse ka kõikvõimalikku mustust, mis põhjustab nende ummistumist.

Kui aga renn on ummistunud, siis pole temast palju kasu, aga puhastamine on üpris tüütu ettevõtmine.

Kevadel, kui lumi on sulanud, on ka kõige õigem aeg räästarennid üle vaadata ja sodist puhtaks teha. Redeliga katuseservas turnimine on ohtlik ja keeruline ettevõtmine, nõuab korduvalt üles-alla ronimist ning redeli ümbertõstmist.

Tööriistavalmistajad on aga eramuomanikele appi tulnud nutikariistaga. Rennipuhastamise tööriist koosneb kahest otsikust. Ühel pu-

hastaja küljel asuva labidakesega saab lahti kraapida kõduks muutunud ning renni põhja kleepunud sodi ja sammalt, teisel küljel paikneva harjakesega saab kergesti eemaldada kuivanud lehti ja oksatükke. Rennipuhastaja kinnitatakse te-

leskoopvarre külge ja seega jääb ära tülikas ronimine. Varre ning rennipuhastaja ühendus võimaldab muuta puhastaja nurka vastavalt renni kaldele.

REPRO

TT